

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กองส่งเสริมชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เป็นที่กลางประสานงานเกี่ยวกับชาวเขาทั้งปวง มาตั้งแต่ พ.ศ. 2502 โดยได้ดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ได้พิจารณาเห็นชอบ และคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติแล้ว โครงการดังกล่าวมีทั้งหมด 4 โครงการ คือ โครงการพัฒนาและส่งเสริมชาวเขา โครงการชาวเขาสัมพันธ์ โครงการศูนย์วิจัยชาวเขา และโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชาวเขา ทั้งนี้ ด้วยกองส่งเสริมชาวเขามีนโยบายที่จะให้ชาวเขาซึ่งอยู่ในประเทศไทยเป็นคนไทย และปฏิบัติหน้าที่เป็นพลเมืองดีเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป

โครงการส่วนหนึ่งของศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา คือ การจัดการศึกษาให้แก่วชาวเขาตามหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ทั้งนี้ ด้วยการจัดให้มีหมู่บ้านหลัก โรงเรียนชั้นในหมู่บ้านที่ห่างไกลและไม่มีโรงเรียน ได้มีการสร้างโรงเรียนชั่วคราวขึ้นเพื่อสอนเด็กชาวเขา ในหมู่บ้านหลักโรงเรียนนี้ มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ 3 คน คือ ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา พนักงานเกษตร และพนักงานอนามัย ซึ่งพนักงานผู้ช่วยนี้คัดเลือกจากชาวเขาหญิงหรือชายในหมู่บ้านนั้น ๆ แต่หากไม่มีก็คัดเลือกจากหมู่บ้านข้างเคียง และถ้าไม่ได้จริงก็ให้คัดเลือกจากหมู่บ้านอื่น ๆ แต่ต้องเป็นเผ่าเดียวกัน และต้องอ่านออกเขียนได้ด้วย ถึงกระนั้นก็ยังหาพนักงานผู้ช่วยเพื่อทำหน้าที่ในด้านการศึกษาได้ไม่มากนัก นั่นคือเกิดปัญหาการขาดแคลนพนักงานผู้ช่วยด้านการศึกษา แม้จะรับครูจากพื้นราบขึ้นไปสอนก็มีได้จำกัดปัญหาดังกล่าวให้หนักไป เพราะครูพื้นราบที่ขึ้นไปทำการสอนนั้นไม่อาจทนต่อสภาพความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ห่างไกลจากความเจริญทางวัตถุที่ตนเคยชินได้ จำต้องลาออกไป

อนึ่ง ในการจัดการศึกษาแก่ชาวเขา กองสงเคราะห์ชาวเขาเห็นว่า "การให้การศึกษาแก่ชาวเขา ควรทำเป็นกรณีพิเศษ แยกต่างจากโรงเรียนประชาบาลในพื้นที่ราบโดยทั่วไป โดยมีหลักสูตรพิเศษ ครูควรได้รับการอบรมพิเศษ เพื่อมุ่งสร้างชาวเขาให้มีความรู้สึกนึกคิดเป็นพวกเดียวกับคนไทย ไม่ใช่แต่การอ่านออกเขียนได้อย่างเดียว"¹

จากอนุสนธิดังกล่าว กองสงเคราะห์ชาวเขา จึงได้คัดเลือกชาวเขาที่มีความรู้จบประโยคประถมศึกษา อายุระหว่าง 15 - 40 ปี มารับการอบรมปีละ 1 รุ่น ประมาณรุ่นละ 60 คน ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน ถึง 31 มกราคม เป็นเวลา 3 เดือนทุกปี จนกว่าจะได้จำนวนผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขารอบตามเป้าหมาย เพื่อส่งไปเป็นพนักงานผู้ช่วยหมู่บ้านหลักโรงเรียนต่อไป และเรียกการอบรมนี้ว่า "การอบรมผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาคานการศึกษา"

สำหรับหลักสูตรพิเศษและการอบรมพิเศษนี้ กองสงเคราะห์ชาวเขาได้ขอความร่วมมือจากแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้เป็นผู้จัดสร้างหลักสูตรพิเศษและดำเนินการอบรม ร่วมกับคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรอบรมผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาคานการศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ในปีแรกนี้ แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดเป็นโครงการวิจัยเรียกว่า "โครงการทดลองฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขา" โดยมีโครงสร้างหลักสูตรพิเศษ หนังสือแบบเรียน คู่มือครู หรือหน่วยการสอน และแบบทดสอบ เพื่อเป็นเครื่องมือในการทดลองและวิจัย ในการฝึกอบรมครั้งนี้ได้ใช้ศูนย์ฝึกอาชีพชาวเขาในศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นสถานที่ฝึกอบรม

¹ ประสิทธิ์ ติสวัณ, คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาสงเคราะห์ชาวเขาเคลื่อนที่ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย (เอกสารอัครสำเนาเขียนเล่ม), หน้า 21.

โครงการทดลองฝึกอบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขาได้กำหนดหมวดวิชาที่ใช้ในการทดลองฝึกอบรม 4 หมวดวิชาคือ ภาษาไทย (ฟัง, พูด อ่าน และเขียน) สังคมศึกษา (ค่านิยม, ทักษะ) คณิตศาสตร์เบื้องต้น และพลานามัย

ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาและทดลองเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ชาวเขาเกิดความสำนึกในความเป็นไทย ปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นพลเมืองดี เช่นเดียวกับคนไทยโดยทั่วไป ซึ่งเป็นเป้าประสงค์ประการหนึ่งของกองสงเคราะห์ชาวเขา และเพื่อปลูกฝังค่านิยมทางสังคมศึกษาที่เป็นที่ยอมรับของสังคมไทยให้เกิดขึ้นในหมู่ชาวเขาและนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นเรื่องใหม่ยังมีเคยมีใครทำมาก่อน ดังนั้นจึงไม่มีข้อมูลจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นใดมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้สร้างหลักสูตรพิเศษ หนังสือแบบเรียน หน่วยการสอนสังคมศึกษาเพื่อปลูกฝังค่านิยมแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น แบบทดสอบ แบบฝึกหัด และอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา (ค่านิยม) ซึ่งจัดว่าเป็นสิ่งใหม่ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง เพื่อใช้ในการทดลองครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างหลักสูตรพิเศษวิชาสังคมศึกษา (ค่านิยม) ซึ่งมีทั้งความรู้วิชาสามัญและวิชาครูเบื้องต้น หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา และหน่วยการสอนสังคมศึกษาเพื่อปลูกฝังค่านิยมแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้รับการอบรมใช้เป็นคู่มือในการถ่ายทอดให้แก่เด็กและประชาชนชาวเขา
2. เพื่อนำหลักสูตรหนังสือแบบเรียน และหน่วยการสอนที่สร้างขึ้นมาทดลองใช้กับกลุ่มผู้รับการอบรม
3. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านวิธีสอนในการปลูกฝังค่านิยมแก่ผู้รับการอบรม
4. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านค่านิยมของผู้รับการอบรม
5. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านค่านิยมของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

สมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า

1. หลักสูตรพิเศษวิชาสังคมศึกษา (ค่านิยม) หนังสือแบบเรียน และหน่วยการสอนสังคมศึกษา เพื่อปลูกฝังค่านิยมแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ที่สร้างขึ้นจะช่วยให้ผู้รับการอบรมมีความรู้ในด้านวิชาสามัญ วิชาครูและมีความสามารถในการสอน โดยที่ความรู้ความสามารถดังกล่าวมีความแตกต่างกันระหว่างก่อนรับการอบรมและหลังการรับการอบรม
2. สัมฤทธิผลทางค่านิชาการน่าจะมีความสัมพันธ์เชิงนิมิตกับความสามารถในการสอน
3. การปลูกฝังค่านิยมแก่ผู้รับการอบรม น่าจะทำให้ผู้รับการอบรมมีพัฒนาการทางค่านิยมขึ้นได้
4. การปลูกฝังค่านิยมทางสังคมศึกษาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นระหว่างนักเรียนกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองน่าจะต่างกัน โดยที่นักเรียนกลุ่มทดลองมีพัฒนาการมากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ได้ทดลองฝึกอบรมผู้รับการอบรมและทดลองสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทองสวัสดิ์วิทยาคาร อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในวิชาสังคมศึกษา (ค่านิยมทางสังคมศึกษา) โดยใช้วิธีสอน แบบเรียน หน่วยการสอน แบบทดสอบ แบบฝึกหัด และแบบสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้รับการอบรมและนักเรียน ตามแนวทางที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นเอง
2. ตัวอย่างประชากร มีลักษณะดังนี้
 - 2.1 เป็นชาวเขาเผ่าต่าง ๆ 57 คน ที่กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ได้คัดเลือกส่งมารับการฝึกอบรม

2.2 เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก. และ ข. ในปีการศึกษา 2515 ของโรงเรียนทองสวัสดิ์วิทยาคาร อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 70 คน โดยถือว่านักเรียนกลุ่มนี้อยู่ในสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมเดียวกัน

3. ระยะเวลาในการวิจัย

3.1 ระยะเวลาในการฝึกอบรมผู้รับการอบรมที่เป็นชาวเขา ใช้เวลา 3 เดือน คือระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2515 ถึง 31 มกราคม 2516 ทำการอบรมสัปดาห์ละ 16 ชั่วโมง ตั้งแต่วันจันทร์ ถึงวันศุกร์ (เว้นวันพฤหัสบดี)

3.2 ระยะเวลาที่ทำการทดลองสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก. ซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง ใช้เวลา 6 สัปดาห์ คือระหว่างวันที่ 18 ธันวาคม 2515 ถึง 26 มกราคม 2516

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

ชาวเขาผู้รับการอบรม
พฤติกรรมของผู้รับการอบรม
ทัศนคติของนักเรียน

4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

ค่านิยมทางสังคมศึกษา
ประสิทธิภาพของการฝึกอบรม

ขอตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่าผู้รับการอบรมที่เป็นตัวอย่างประชากร ได้รับการฝึกให้มีความรู้และค่านิยมทางสังคมศึกษาเหมือนกันทุกคน
2. ผู้วิจัยถือว่าเครื่องมือในการวิจัยทุกอย่างเชื่อมั่นได้ว่า สามารถใช้ในการฝึกอบรมผู้รับการอบรมได้ผลตามความมุ่งหมายที่วางไว้

3. ผู้วิจัยถือว่าหน่วยการสอนเพื่อปลูกฝังค่านิยมทางสังคมศึกษาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น เป็นหน่วยการสอนที่ครอบคลุมเนื้อหาและสามารถปลูกฝังค่านิยมทางสังคมศึกษาได้จริง

4. ผู้วิจัยถือว่าค่านิยมทางสังคมศึกษาสามารถปลูกฝังให้แก่ผู้เรียนได้

ความจำกัดของการวิจัย

ผลการวิจัยนี้อาจมีความคลาดเคลื่อนได้เนื่องจาก

1. ความแตกต่างทางพื้นฐาน การศึกษา อายุ สติปัญญา และเพศของผู้รับการอบรมที่เป็นตัวอย่างประชากร ไม่สามารถควบคุมผลการเรียนรู้ และการปลูกฝังค่านิยมทางสังคมศึกษาให้อยู่ในเกณฑ์เดียวกันได้

2. ระยะเวลาในการอบรม 3 เดือน สำหรับผู้รับการอบรมและระยะเวลา 6 สัปดาห์สำหรับการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก. โรงเรียนทองสวัสดิ์วิทยาคาร เป็นเวลาที่สั้น หากได้ใช้เวลามากกว่านี้จะทำให้ผลการทดลองเห็นชัดขึ้นในการปลูกฝังค่านิยม

3. ผู้วิจัยไม่สามารถติดตามผลการเรียนรู้ และพฤติกรรมทางค่านิยมทางสังคมศึกษาของตัวอย่างกลุ่มประชากรได้ตลอดเวลา ผู้วิจัยมีโอกาสดังกล่าวเฉพาะในเวลาเรียนและขณะทำการฝึกอบรมนั้น

4. การศึกษานี้ได้ศึกษากับตัวอย่างกลุ่มประชากรชาวเขาเผ่าต่าง ๆ 57 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทองสวัสดิ์วิทยาคาร 70 คน จะถือผลการศึกษานี้เป็นผลที่เกิดจากคนไทยทั้งประเทศไม่ได้

5. การศึกษานี้ไม่สามารถควบคุมได้ว่า ตัวอย่างประชากรได้รับการปลูกฝังค่านิยมทางสังคมศึกษาเฉพาะจากการเรียน และการอบรมในสถานฝึกอบรมและในโรงเรียนเท่านั้น เพราะอาจได้รับค่านิยมทางสังคมศึกษาจากที่บ้าน และสังคมในโอกาสที่เท่าเทียมกันได้

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยเชื่อว่าการศึกษาค้างนี้มีความสำคัญและมีประโยชน์ ดังนี้

1. จะได้นักเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังค่านิยมทางสังคมศึกษาที่ผ่านการวิจัยแล้วมาเป็นคู่มือครูสอนสังคมศึกษาในชั้นประถมศึกษาตอนต้นต่อไป
2. สามารถผลิตครูช่วยครูสอนเด็กชาวเขา จำนวน 57 คน ที่กรมประชาสงเคราะห์คัดเลือกมารับการฝึกอบรม ให้สามารถทำหน้าที่สอนเด็กชาวเขาในโรงเรียนของหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทั้งจะเป็นผู้ช่วยประสานงานและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่กับชาวเขาเผ่าเดียวกัน ตามเจตจำนงของกองสงเคราะห์ชาวเขา
3. เป็นการช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนครูสอนเด็กชาวเขาโดยตรง
4. ได้ผลิตเป็นสิ่งประดิษฐ์คือ หลักสูตรพิเศษวิชาสังคมศึกษา (ค่านิยมทางสังคมศึกษา) หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา (ค่านิยมทางสังคมศึกษา) และเทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมสำหรับเด็กชาวเขา
5. ครูช่วยครูสอนเด็กชาวเขาจะได้รับพื้นฐานเพิ่มเติมทางการศึกษา ได้แนวคิดค่านิยม ที่สันทัดที่ดีและถูกต้องต่อวัฒนธรรมไทย และต่อการเป็นพลเมืองดีของชาติ เพื่อจะได้ช่วยถ่ายทอดให้แก่เด็กชาวเขาอื่น ๆ ต่อไป
6. เป็นประโยชน์ต่อการฝึกหัดครูในคานทดลองวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา (ค่านิยมทางสังคมศึกษา) แก่เด็กที่ไม่รู้ภาษาไทย
7. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแก่ชาวเขา สำหรับกระทรวงศึกษาธิการ กรมประชาสงเคราะห์และหน่วยราชการอื่น ๆ
8. เพื่อเป็นแนวทางในการค้นคว้าวิธีสอน ค่านิยมที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

คำจำกัดความ

1. หน่วยการสอน (Teaching Unit)^{2,3} หมายถึงการจัดโครงการสอนเป็นหน่วยของหัวข้อเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ มีขอบเขตของประสบการณ์และกิจกรรมที่แน่นอนตามลักษณะของหัวข้อที่วางไว้ กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ จะไม่ครอบคลุมไปทุกเนื้อหาวิชาและทุกด้านของการสอนแบบหน่วย (Unit-Teaching)
2. คำนิยาม หมายถึงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความรู้สึกลึกซึ้ง ชอบ ชั่ว ดี อันเป็นเครื่องสร้างความคุมพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อสนองความปรารถนา สามารถมองเห็นว่าอะไรเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมไทย ซึ่งสังคมไทยยอมรับ ยกย่อง และถือว่าเป็นสิ่งดีงามแล้วพร้อมที่จะแสดงออกเมื่อมีเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมมากระตุ้น
3. ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึงผู้ที่มีความรู้ดี มีประสบการณ์กว้างขวาง มีการปฏิบัติตนดี และตระหนักในค่านิยมทางสังคมศึกษาที่ควรปลูกฝังให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ทั้งเป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการอบรมเยาวชนและบริการสังคม
4. ทศนคติ⁴ หมายถึงความคล้อยตามและพร้อมที่จะกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะ

²สุมน อมรวิวัฒน์, "คำชี้แจง," หน่วยการสอนศีลธรรม (นครหลวงฯ: โรงพิมพ์อักษรสาสน์, 2515), หน้า ง.

³เทอด พุ่มผลึก, คู่มือวิธีสอนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2515), หน้า 40.

⁴Frederick J. McDonald, Educational Psychology (San Francisco: Wadsworth Publishing Company, Inc., 1960), p. 241.

5. วิธีการคิว-ซอร์ท⁵ (Q - sort) เป็นวิธีการใช้เก็บรวบรวมข้อมูลชนิดหนึ่ง ซึ่งวิลเลียม สตีเฟนสัน (William Stephenson) ได้เป็นผู้คิดขึ้น นิยมใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคลิกภาพของบุคคล เพราะทำให้รู้จักความเข้มแข็งและความอ่อนแอของบุคคล โดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังใช้เกี่ยวกับด้านจิตวิทยา ด้านคุณธรรม การทำนายกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ลงหน้า การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง และข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ เป็นต้น วิธีการทำแบบสอบถามชนิดนี้เป็นวิธีการที่ให้เลือก หรือวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ โดยเลือกรเรียงตามสิ่งที่ชอบมากที่สุดถึงสิ่งที่ชอบน้อยที่สุดตามลำดับ

6. นักเรียนครูชาวเขา หมายถึงชาวเขาเผ่าต่าง ๆ จำนวน 57 คน ที่กรมประชาสงเคราะห์คัดเลือกมาจากจังหวัดกาญจนบุรี ตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย เพชรบูรณ์ น่าน และแพร่ ให้ไปฝึกอบรมเป็นผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขา ณ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

⁵June C. Nunnally, Jr., Test and Measurements (New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1959), pp. 377-383.